

Budování identity prezidentských kandidátů na facebookových profilech

Jindřiška Svobodová

0. Nedílnou součástí každodenního prožívání jazyka je mimo jiné také veřejná politická komunikace, jejímž charakteristickým rysem je zejména výrazný persvazivní potenciál. Předpokládaným příjemcem komunikační aktivity je volič a boj o jeho hlas probíhá prakticky permanentně, velmi výrazné intenzity ovšem dosahuje zejména v obdobích předcházejících volbám. Prostor veřejné komunikace tehdy zaplňují volební kampaně zaměřené nejenom na informování, ale zejména také na mobilizování, přesvědčování a získávání adresáta. Způsoby jeho oslovování se v historii moderních demokracií měnily a formální podoba této specifické komunikace je více než v jiných komunikačních diskurzích závislá na nejnovějších dobových trendech sociální interakce.

Lze vydělit tři základní typy vedení volební kampaně, které se od sebe liší zejména způsobem oslovování voliče. Pro období do konce padesátých let minulého století byla typická snaha o přímé oslovování voliče na shromážděních lokálního charakteru. Volební boj byl organizován zejména místními organizacemi a významnou roli tehdy hrál také stranický tisk. V období do konce devadesátých let se boj o hlasy odehrával zejména v mediálním prostoru národních televizí. Oslovování voličů se tím jistě zefektivnilo, sociální vazby mezi politikem a adresátem byly ovšem výrazně oslabeny a volič se následně stával stále více pasivním. Vedení volební kampaně v současné době je záležitostí profesionálních agentur, politická komunikace stále více připomíná obchodní strategii (blíže např. Bradová, 2005, Bradová – Šaradín, 2006, Matušková, 2009) a k nejužívanějším komunikačním postupům v politické komunikaci patří personalizace jejich představitelů. Z politika se stává veřejná osobnost, celebrita, která si na jedné straně buduje vlastní mediální obraz, na druhé straně se snaží naplnit ve společnosti zakořeněnou a obecně přijímanou představu ideálního státníka (blíže viz Kasl Kollmannová, 2012, s. 20).

Politika a jeho program je nutné voličům co nejvíce přiblížit a s rozvojem on-line komentářů, osobních blogů a dalších sociálních sítí se zvyšuje interakce mezi ním a občanem. Nové možnosti komunikace ve sdíleném virtuálním prostoru zapříčiňují vznik „kvazisociálních vztahů“, občan, tedy de facto volič, získává pocit, že s politikem může diskutovat, a to dokonce i o tématech, která byla dříve

určena spíše pro soukromí. Tato takzvaná vzdálená familiarita (blíže např. Kasl Kollmannová, 2012, s. 48) vede k tomu, že politik je najednou prezentován jako „člověk jako my“ a v adresně mířené kvazikomunikaci, která legitimizuje požadavek na voličův hlas, se jej snaží přesvědčit zejména o svých osobnostních kvalitách.

Významnou událostí se na české politické scéně stala první přímá volba prezidenta. Všech devět oficiálně uznaných prezidentských kandidátů využilo možnost komunikovat s voliči prostřednictvím internetu, založilo si vlastní facebookový profil a během volební kampaně jej aktivně užívalo. Prostředí facebooku prezidentským kandidátům sloužilo nejenom k předávání organizačních informací o plánovaných akcích, ale většina z nich jej také využila jako médium vhodné k budování vlastního pozitivního obrazu.

1. Analýza statusů jednotlivých prezidentských kandidátů ukazuje velmi silnou tendenci akcentovat v jejich verbálních projevech konkrétní aspekt vlastní osobnostní struktury a jeho záměrnou a opakovanou prezentací zapůsobit na určitou skupinu voličů. Je tedy patrná snaha oslovit mezi voliči právě ty, jimž by daná konkrétní vlastnost byla blízká a vyvolávala v nich pozitivní reakci. H. Spencer-Oateyová (2007, s. 640) s odkazem na starší práce B. Simona navrhuje model lidské identity, který v sobě zahrnuje několik podmnožin základních charakteristik, jako např. osobnostní povahové rysy, schopnosti a dovednosti, vnější rysy, typické projevy chování, přijatou ideologii a víru, sociální roli a příslušnost k určitým skupinám. Sebepojetí a uvědomění si vlastní identity pak účastníkům komunikační interakce pomáhá najít si místo ve světě sociálních vztahů, zajišťuje jim pocit přináležitosti a ve svém důsledku jim také umožňuje vytvořit si pocit jistého sebehodnocení a sebeúcty. Pojem identity je pak v pragmaticky orientované lingvistice provázán s pojmem tvář. Tvář ovšem nelze ztotožnit s tím, co si o sobě myslíme, ale v podstatě je to to, co si myslíme, že by na nás ostatní měli oceňovat (blíže viz H. Spencer-Oateyová, 2007, s. 642). Koncepce tváře je tedy založena na tom, že každý z účastníků komunikace vstupuje do sociální interakce s jistým sebehodnocením nebo jistou sebeprojekcí a očekává, že ostatními bude vnímán a hodnocen adekvátně této vlastní představě; zatímco identita je záležitost výrazně individuální, tvář vzniká jako součást sociálních vztahů.

2. Jak jsme již uvedli výše, často užívanou komunikační strategií se v diskurzu současné politiky stává vytváření pocitu vzdálené familiarity nebo falešné blízkosti mezi aktivním účastníkem komunikačního aktu, tedy politikem, a výrazně pasivnějším adresátem, občanem/voličem. V textech facebookových profilů prezidentských kandidátů se pokusíme vyexcerpovat a následně analyzovat ty prostředky, které byly záměrně užity při vytváření vlastní tváře a které se tak staly součástí komunikačních strategií směřujících k hlavnímu cíli, a to získání hlasu ve volbách. Na tomto místě ponecháváme stranou otázku autorství jednotlivých

příspěvků, některé statusy byly vytvořeny volebním týmem daného kandidáta, jiné jsou psány v ich-formě a na recipienta působí dojmem, že skutečným autorem je právě prezidentský kandidát. Při analýze nám jde ale především o to, jaké prostředky jsou v kontextu politické komunikace užívány jako součást výše zmíněných komunikačních strategií.

Jako prostředek získání a aktivizace předpokládaného adresáta v jednotlivých příspěvcích nejnapadněji působí zejména textové úseky, ve kterých jejich autor prezentuje „vlastní“ osobnostní model, předkládá hodnocení přicházející na jeho osobnost zvenčí, a úseky, ve kterých (obvykle) kriticky hodnotí své politické konkurenty. Právě těmto aspektům se budeme věnovat u všech devíti oficiálně uznaných kandidátů.

Korpus určený pro analýzu je tvořen příspěvky, které byly na facebookové profily umístovány v období od 6. listopadu 2012 (datum, kdy byly odevzdány petiční archy s podpisy občanů) do 12. ledna 2013 (datum, kdy proběhlo první kolo voleb).

2.1 Jana Bobošíková

Tato prezidentská kandidátka se v příspěvcích primárně zaměřených na sebe-prezentaci rozhodla důsledně akcentovat pouze jeden rys své osobnostní struktury, a to silný euroskeptický postoj:

(1)

7. 12. 2012 Tleskám prezidentu Klausovi za to, že nepodepíše tzv. euroval (doplňk lisabonské smlouvy). Neudělala bych to také. Suverenita požaduje k ESM referendum, spojené s lednovou prezidentskou volbou. O tom, zda máme poslat stovky miliard do černé díry, mohou rozhodnout jedině občané přímo.

Ve svém vyjadřování je pak velmi konkrétní a rázná, nevyhýbá se ani expresivním prostředkům:

(2)

10. 12. 2012 Proč mám být prezidentkou? (...) Protože je v ohrožení sama existence České republiky. (...) Protože nechci, aby občané ČR byli nádeníky zahraničních firem. (...) Protože naši rodiče se bojí nemoci a stárí. Protože nechci jíst dioxinová vejce, potraviny se silniční solí a další hnus.

Jako pozitivní hodnotu oproti negativně vyznívajícímu odmítání evropanství pak staví rodinu:

(3)

21. 12. 2012 Spoléhat se na rodinu, spoléhat se na sebe sama, spoléhat se na to, že nejbližší pomocná ruka je ta na konci vlastní paže. Vědět, že vařit se může doma, (...)

vědět, že si můžeme uklidit sami bez různých agentur. To jsou obyčejné lidské věci, na které se občas pozapomíná.

I v příspěvcích, ve kterých jsou prezentovány názory na tuto prezidentskou kandidátku, je akcentováno právě silné vlastenecké a rodinné citění:

(4)

5. 1. 2013 Ať už máte proti Bobošíkové jakékoli výhrady, pro mě je to jediná kandidátka, která by v zahraničí skutečně hájila zájmy naší země.

Jana Bobošíková se ve svých příspěvcích pouze sporadicky vyjadřuje k ostatním kandidátům a zpravidla se omezuje na pozitivní hodnocení tehdejšího prezidenta Václava Klause, osobní útok na ostatní kandidáty je ojedinělý:

(5)

8. 1. 2013 Zákulisní zprávy odhadují, že Miloš Zeman přišel opilý a Karel Schwarzenberg už zase spí.

2.2 Jiří Dienstbier

Jiří Dienstbier využívá prostor facebooku ke zveřejňování tiskových zpráv a prohlášení. Jednotlivé příspěvky jsou tak ve srovnání s ostatními kandidáty podstatně delší a fungují především jako kandidátův komentář aktuálních událostí. Jiří Dienstbier zdůrazňuje pouze jednu stránku své osobnosti, a to jasnou levicovou politickou orientaci. Kritizuje zejména aktuální stav zdravotnictví, sociální politiku, omezování příspěvků na děti, podfinancování kultury a školství, plánované církevní restituce apod.:

(6)

24. 11. 2012 Mrzí mě, že prezident Klaus nenašel dostatek odvahy k zastavení církevních restitucí. Z pozice prezidenta bych takto nespravedlivý zákon, který poškozuje občany, vetoval. Když sněmovna přijala kontroverzní zákon o církevních restitucích v době asociálních finančních škrtů a za podpory pochybných politických platforem a pseudokoalic, existovala naděje, že zákon vetuje jeho hlasitý kritik prezident Václav Klaus. Zdánlivě silná slova, která jsme z Hradu slyšali několik měsíců, však vzala za své rychleji, než by kdokoliv čekal. Sledujeme další pohrání Ústavou ČR v podání prezidenta Klause.

13. 12. 2012 sKarta ve mně neustále vzbuzuje dojem, že se jedná o pochybný projekt šitý horkou jehlou, jehož užitná hodnota pro veřejnost se vytváří až zpětně. Nezbyvá mi než doufat, že je za tím pouze nepozornost či nekompetentnost ústavních činitelů, kteří za tímto návrhem stojí.

Levicové sociální smýšlení a blízkost problémům voličů jsou také pozitivně hodnoceny v přijatých názorech:

(7)

11. 12. 2012 „Jiřího si vážím nejen jako svého přítele, ale rovněž i jako politika, který denně dokazuje, že změna je skutečně možná a ústavní činitel i v naší zemi může vykonávat dlouhodobě svoji práci, bez ztráty kontaktu s lidmi, kteří denně řeší skutečné problémy. I proto věřím, že by v případě svého zvolení byl skutečně dobrým prezidentem, který by Hrad otevřel lidem i mimo významné státní svátky,“ říká Keller.

2.3 Jan Fischer

Při sebezprezentaci druhého prezidentského kandidáta byla akcentována zejména jeho sociální role. Jan Fischer vystupoval především jako ekonom a zdůrazňoval ty povahové rysy, které si obvykle spojujeme s obrazem zodpovědného a empatického hospodáře se zdravým selským rozumem. Často připomínal, že drží slovo a předem odmítal přijmout jakékoli výsady, které by s sebou prezidentský úřad přinesl:

(8)

16. 11. 2012 Mé neplacené volno končí ☺ Při zahájení své kampaně v červenci jsem řekl, že si беру v Evropské bance pro obnovu a rozvoj neplacenou dovolenou a s oficiální registrací jako prezidentský kandidát na post viceprezidenta EBRD rezignuji. Jak jsem slíbil, tak nyní činím. Již jsem odeslal oficiální registrační dopis a vedení banky jej přijalo.

14. 11. 2012 Myslím, že není důvod, aby prezident neplatil pokutu, např. za špatné parkování. Souhlasíte s tím, aby byla zrušena přestupková imunita prezidenta?

Velmi dobře si uvědomuje výhodu, kterou mu v očích voličů přináší pouze krátkodobá zkušenost s aktivní politikou a slibuje změnu:

(9)

Mezi společností a politiky leží hluboké příkopy. Viníky ale nehledám mezi „našepťavači špatných nálad“ nebo „samozvanými spasiteli“. Problémem naší země nejsou občané, ale politici. A prezident republiky má být příkladem, má aktivně zaspávat příkopy mezi představiteli státu a občany, nemá rozdělovat, ale spojovat. Proto bude první přímá prezidentská volba tak důležitá a zásadně ovlivní vývoj naší země.

Pokud odhaluje svůj životní styl, pak zdůrazňuje zejména nadstandardní pracovní vytížení, současně se snaží bořit stereotypní představu o statistikovi bez nedostatku smyslu pro humor s výrazně omezenými životními zájmy:

(10)

23. 11. 2012 Protože nás už dnes po náročném dni nečeká žádná společenská akce, máme debriefing u česnečky a česnekových topinek na cestě z Českých Budějovic. Čeká nás ještě 100 km v česnekové atmosféře ☺ My i Jan Fischer Vám přejeme dobrou noc.

19. 12. 2012 Sportem ku zdraví. S vnukem Kubíkem jsme si byli společně „zasportovat“ v gymnastickém centru Dlabačov. Upřímně tedy přiznám, že víc sportoval vnuk než já.

Také příspěvky přinášející Fischerovo hodnocení jsou velmi věcné, i zde se jako pozitivní projev jeho chování objevuje zejména slušnost slibující ve svém důsledku změnu celé politiky:

(11)

28. 12. 2012 „Jan Fischer je můj soused a znám ho osobně. A pokud už musím někomu z politiků věřit, tak člověku, který i jako premiér byl ochoten na ulici člověka sám pozdravit a pozdrav opětovat. Myslím, že s ním se do politiky vrací slušnost.“

Na ostatních politicích pak kritizuje především nedostatek empatie a sociálního citění. I tímto způsobem se mu daří dotvářet vlastní pozitivní obraz rozumného a citlivého správce svěřeného majetku:

(12)

12. 11. 2012 Poslanci pravděpodobně žijí v zemi za zrcadlem – pan poslanec Šincl se diví, proč by měl projevovat solidaritu v době, kdy se chystá zvyšování daní a další škrtů. Kdo jiný než představitelé státu by tu solidaritu měl projevovat? Když jsme v roce 2009 připravili balíček úsporných opatření, bylo samozřejmé, že obsahoval i snížení platů ústavních činitelů. Když po občanech ústavní činitelé chtějí, aby pochopili nutnost úspor, musí sami jít příkladem. I proto bych rád snížil plat prezidenta o 20%. Rozpočet to sice nezachrání, ale bude to jasný vzkaz, že jsme všichni na stejné lodi.

19. 12. 2012 Poslanci opět jednou ukázali nízkou míru sociální inteligence. V době, kdy schvalují rozpočet, který šetří na seniorech, na rodinách s dětmi, na zdravotně postižených a kdy vláda opět zvyšuje DPH a zdražuje tak potraviny a základní potřeby, je podle mého názoru naprosto nevhodné, aby si poslanci sami zvyšovali příjmy. A to o jakoukoli částku.

2.4 Táňa Fischerová

Způsob vedení volební kampaně Táni Fischerové byl specifický tím, že tato prezidentská kandidátka disponovala minimálním objemem finančních prostředků a prostředí sociálních sítí využívala jako možnost neplacené propagace (rozsah všech příspěvků je 18 stran, zatímco např. Jan Fišer má své příspěvky na sedmi stranách, Jana Bobošíková na devíti apod.). Současně je ale její profil specifický tím, že příspěvky, jejichž uváděnou autorkou by byla právě Táňa Fišerová a které

by vznikly právě pro tuto síť, se vyskytují v naprosto minimální míře. Značný prostor zabírají organizační poznámky členů volebního týmu, informace o pořádaných akcích nebo citace z knihy rozhovorů s T. Fischerovou a přepisy částí rozhovorů, které poskytla médiím. Citační pasáže jsou záměrně vybírány tak, aby v nich byla akcentována zejména ta část osobnosti kandidátky, která nějak souvisí s její sociální rolí, tedy s profesí nezávislé a předsudky nezátížené umělkyně, a s jejími schopnostmi a dovednostmi, zejména pak kreativitou, svobodou a uvolněností v původní tvůrčí činnosti apod. Mezi voliči se pak snaží oslovit právě ty, kteří odmítají diktát technokratů a vládu peněz, ale naopak hledají prostor pro vlastní nezávislé a kreativní uplatnění:

(13)

7. 12. 2012 „Já myslím, že to základní by mělo být, aby se lidi trochu narovnali a měli pocit, že jejich život má zase trochu větší smysl. To souvisí s otevřením prostoru pro tvorbu, pro tvořivost i pro to, aby člověk zase něco víc znamenal a nebyl jenom lidským zdrojem. Myslím, že tak to je dnes. A jak jezdím po vlastech českých, tak o tom hodně lidí mluví. A touží se nadechnout a zase mít pocit, že život má smysl,“ Táňa Fischerová

I výběr příspěvků hodnotících Táňu Fischerovou směřuje ke zviditelnění faktu, že se v minulosti nespojila s žádnou politickou stranou a má vysoký morální kredit:

(14)

11. 12. 2012 V osobnosti paní Táni Fischerové bychom měli po deseti letech morálního propadu jistě na co navázat – najdeme-li odvahu začít uskutečňovat opravdovou změnu.

8. 1. 2013 Na své kandidátce si vážím odvahy myslet, říkat a dělat věci jinak, než jak je obvyklé. Chce to kus osobní odvahy a přesvědčení. Je to onen kus odvahy vlastní Janu Husovi, Petru Chelčickému, Janu Amosu Komenskému, Tomáši Garrigue Masarykovi a Václavu Havlovi. Tradicí našich dějin je hledání svobody člověka jako úkolu před Bohem i bližními. Důraz na vzdělání, dbání na rovnost mezi sebou navzájem, na bratrství je příběhem našich dějin. Zapomínaným, zatracovaným totalitami nejrozličnějších směrů. Často se necháváme ukolébat jinými příběhy, v nichž vládne krása nebo bohatství, ale naším vlastním národním příběhem je hrdá, odpovědná a solidární snaha být rovným člověkem. (dopis pana Vlasáka)

2.5 Vladimír Franz

Jako nejvýznamnější rysy identity tohoto prezidentského kandidáta jsou zdůrazňovány především jeho příslušnost k určité sociální skupině a s ní související sociální role. Akcentované schopnosti a dovednosti mají rovněž jasnou souvislost s uměleckou profesí. V sociální interakci s potenciálními voliči se pak prezen-

tuje především jako svobodomyšlný, nezatížený kandidát a snaží se zaujmout především mladé voliče. Právě jim dokazuje, že se politika dá dělat jinak, nově a zejména s minimem vynaložených finančních prostředků:

(16)

9. 11. 2012 Je to generace nezatížená minulostí a předsudky. Není lhostejná. Chce být slyšena. Je nositelem budoucnosti a naděje. Je pozitivní energií. To mi běželo hlavou, když jsem zvažoval pro i proti. Pozitivní energie je motivem.

17. 11. 2012 Současné české společnosti prostě chybí ideál, k němuž by se mohla vztahovat. Jedině vzdělaný a kulturní člověk je totiž schopen pochopit a připustit si, že nemá jen tolik proklamovaná lidská práva, že má také lidské povinnosti. (...) Podle mého soudu je to rozpor mezi rozumem a citem, respektive vynášení jednoho takového fenoménu nad druhý. Jakékoli lidské konání, jakýkoli obor lidské činnosti, ztratí-li etiku, může být jen a jen fachiidiotstvím. Například taková ekonomie bez etiky zůstane jen karetní hrou, chvílemi dosti hazardní. Aby člověk mohl být mírou věcí, musí být vzdělaný, nemůže to být rezignovaný a nečinný živočich, tvor řídicí se pouze svými pudy, pasivně přihlížející sofistikované logistice vymývání mozků, tvor, kterému je možné namluvit v podstatě cokoli. (...) Mravní obroda národa je zkrátka nevyhnutelná. Není nutné, aby se to stalo hned, ale musí se to začít dít. Nechci totiž ani domýšlet, co by se stalo, kdyby se k nějaké aktivitě vzmohli i ti nemyslicí. Obávám se, že by šlo o aktivitu hrubě nesametovou.

V. Franz si velmi dobře uvědomuje, že kvůli svému zevnějšku může být pro řadu voličů jako prezidentský kandidát nepřijatelný, představuje se proto jako komplikovaná, velmi nejednoznačná, ale přesto kulturní a vzdělaná osobnost:

(17)

21. 12. 2012 „Pro mě je vizáž jen přidaná hodnota, ne podstata toho, co jsem. Když se všichni neustále budou vůči druhým jen vymezovat, kde to skončí? Pak nastane doba, kdy se nám někdo nebude líbit proto, že má nějaké boty, a pak proto, že si dal řízek. Pak to půjde do rovin, které budou končit hrůzně. Lidé by měli zapracovat sami na sobě než se pořád starat o druhé.“

Podle obdobné strategie jsou vybírány i příspěvky Franzových sympatizantů. Zpravidla se v nich objevuje kandidátův pozitivní vztah ke vzdělání, jeho inteligence nebo fakt, že se dosud nespojil s žádnou politickou stranou:

(18)

11. 11. 2012 Překvapivá slova podpory od ekonoma Pavla Kohouta. (+ odkaz na lidovky.cz)

„Toto je nejzajímavější prezidentský kandidát všech dob!“ The Huffington Post Zvolení prof. Vladimíra Franze českým prezidentem může katalyzovat dosud nevidané změny, vedoucí k hluboké duchovní i intelektuální obrodě společnosti.

11. 12. 2012 „Myslím, že našim studentům bude sympatický Vladimír Franz. Tento kandidát je vzdělaný, moudrý a má přehled. Pouze je trochu odlišný. Ale to studenti vůbec neřeší, možná právě proto jim bude sympatičtější. Možná více než kandidáti, kteří podle názoru studentů již překročili určitý věk,“ uvedl pro Deník ředitel stříbrského gymnázia Milan Deredimos. (+ odkaz na denik.cz)

Pokud se věnuje aktuální politické scéně, svou kritiku omezuje zejména na praktiky politiků konkurujících v prezidentské kampani:

(19)

16. 11. 2012 Nás se kupčení s podpisy rozhodně netýká. Požadovaná kritéria jsme splnili včas, bez nutnosti placení dobrovolníků či jakékoliv komerční prezentace. Některé v článku zmiňované praktiky (povinná kvóta podpisů za hodinu, vzájemné opisování petičních archů) nás ovšem silně znepokojují. (+ fotografie)

2.6 Zuzana Roithová

Zuzana Roithová využila prostor facebooku k prezentaci vlastních názorů v poměrně omezené míře. Při prezentaci vlastní identity zviditelňuje především vlastní profesní uplatnění. Zmiňuje konkrétní výkony z Evropského parlamentu, přesto se snaží distancovat od domácí oficiální vysoké politiky:

(20)

22. 11. 2012 Ve věci dvou vězněných Čechů v Řecku jsem už minulý týden informovala řecké poslance z mého poslaneckého klubu a požádala je o pomoc. Protože se v řeckých médiích mluví o nich zcela vážně jako o špionech, je tam vytvářena atmosféra, která zhoršuje šanci na shovívavější přístup ze strany řeckých orgánů. Považuji za klíčové trvat na jejich občanských právech, která se zdají být narušena postupem ze strany řecké vězeňské správy a vyšetřovacích orgánů.

I názory na tuto kandidátku jsou zveřejňovány jen ojediněle, obvykle se pouze objevují odkazy na další média, přičemž je zdůrazňován především její vysoký mravní kredit:

(21)

8. 1. 2013 Děkuji za veřejnou podporu Výboru na odhalování teroru KSČ v lágrech. Velmi si jí vážím: Vážená paní doktorko. Ve Vaší kandidatuře na prezidenta máte naši plnou podporu. Důraz na mravnost a morální postoje k minulosti našeho státu, kdy se často za mlčení ostatních páchaly během komunismu zločiny proti lidskosti, jsou výborným předpokladem pro prezidentskou funkci v zemi, která se s minulostí ještě stále vypořádává. Je pro nás v této souvislosti zklamáním, že vedení KPV inklinuje ke kandidátovi Fischerovi. Veřejně Vás podporujeme a můžete se o naši podporu opírat.

Do celkově pozitivního obrazu zapadá i skutečnost, že tato kandidátka neuveřejňuje žádná kritická hodnocení politických konkurentů.

2.7 Přemysl Sobotka

Přemysl Sobotka se ve vysoké politice pohybuje od začátku devadesátých let, má tedy značné zkušenosti jak s komunikací s občany, tak s vedením volebních kampaní. Případné voliče se snaží ovlivnit a získat především zdůrazňováním výrazně pravicové orientace a s ní souvisejícím euroskepticismem, vedle svých dlouholetých zkušeností s aktivní politikou opakovaně připomíná i svou původní profesi lékaře:

(22)

22. 11. 2012 Vedle prezidentských debat, jsem měl dnes možnost setkat se a popovídat si s členy Klubu Diamant, úspěšnými absolventy VŠFS. Úspěšní manažeři podpořili moji myšlenku, že EU musí spíše naplnit vizi čtyř základních svobod než přemýšlet o formách další integrace. Solidaritu silných se slabými ano, ale solidaritu zodpovědných s nezodpovědnými ne.

27. 11. 2012 Zahajuji konferenci Efektivní nemocnice 2012. Nad tematicky podobnými konferencemi přebírám záštitu rád. Zdravotnictví mi zůstalo blízké i po odchodu do politiky. Zdůraznil jsem, že reforma zdravotnictví je nezbytná. Stejně je nutná spoluúčast pacientů. Tam, kde je sociální situace pacienta kritická, je nutné stanovit strop. (+ fotografie)

Přemysl Sobotka prokazuje zájem o veřejný život tím, že ve svých příspěvcích zveřejňuje informace o vlastní účasti na řadě akcí:

(23)

9. 11. 2012 To je brigádní generál v záloze Zdeněk Škarvada. Na Dnu veteránů v Ostravě slavil 95 let. Rozhodl se narozeninový dort rozkrojit důstojnickou šavlí. Považuji si za čest, že jsem na jeho oslavě a Dnu veteránů mohl být. Veteráni jsou naše paměť a naše hrdost. (+ fotografie)

14. 12. 2012 Ráno jsem si povídal se studenty v Blovicích o Senátu, po rozhovoru pro TN.cz mě teď čeká hroch v plzeňské ZOO. (+ fotografie)

Fotogalerie Návštěva Plzně (17 fotografií) – V pátek jsem v Plzni kromě mnoha jiného převzal patronát na nosorožcem Baaboo a těším se, až mu půjdu na křest potomka.

Snaží se oslovit především tradiční a věrné voliče své strany. I mezi pozitivními hodnoceními přicházejícími na profil zvenčí se tak objevují především ta, která zdůrazňují kontinuitu a stálost jeho názorů:

(24)

8. 1. 2013 Edvard Kožušník: Budu volit Přemysla Sobotku. Erich Maria Remarque kdysi napsal, že charakter člověka poznáme až tehdy, kdy se stane naším předsta-

veným. Já měl v životě to štěstí a čest, že mým představeným byl Přemek Sobotka. Za dobu téměř pěti let naší spolupráce jsem jej poznal jako člověka, který vždy drží slovo a pro kterého není lidskost, morálka, zodpovědnost, a přátelství, jen prázdnými slovy bez obsahu. Na Přemkově životním příběhu jsem pochopil, to zní sice velmi jednoduše, ale jen málokdo to dokáže plnohodnotně naplnit v praxi jako právě on. Tedy, že správa věcí veřejných je především služba občanům postavená na odpovědnosti, zásadovosti, trpělivosti, odvaze, schopnosti sebereflexe a důvěře. Přemkovi Sobotkovi plně důvěřuji a věřím, že mou důvěru on nikdy nezklame, stejně jako nikdy nezklame ani Vás.

Při explicitním hodnocení současné politické situace se vyhraňuje zejména proti jednomu politickému protivníkovi, a tím je komunistická strana. Vzrůstajícími volebními preferencemi této strany se snaží mobilizovat především nerozhodnuté nebo pasivní pravicově orientované voliče:

(25)

15. 1. 2013 Komunisté této zemi nesmírně ublížili. Zdevastovali vyspělou zemi, systematicky šlapali po lidech, zavírali a vraždili elitu národa. Komunismus sám je nenávistná ideologie postavená na závisti, slabosti a podprůměrnosti. Dnešní přímá následovnice KSČ Komunistická strana Čech a Moravy je pokrytecká. Těží z demokracie a svobody, ale v jejím programu zůstávají teze, kvůli kterým je komunismus totalitní ideologií.

2.8 Karel Schwarzenberg

Zřejmě nejpropracovanějším facebookovým profilem byl profil kandidáta Karla Schwarzenberga. Podle průzkumů veřejného mínění se mu dařilo získávat potenciální voliče mezi mladými a vzdělanějšími lidmi, tedy nejčastějšími uživateli této komunikační sítě. Karel Schwarzenberg ve svých statusech zdůrazňuje zejména význam mravních hodnot, předjímá možné výtky proti tomu, že velkou část života prožil v emigraci a často zdůrazňuje české kořeny, vlastenectví svých rodičů a jejich loajalitu české zemi:

(26)

25. 11. 2012 Všechny nepravosti nazvu pravým jménem a podpořím příchod nových, morálně silných lidí do politiky. Nebudu mlčet při růstu vlivu extremismu a posilování hnutí, útočících na menšiny a jiné vybrané skupiny.

4. 12. 2012 Rodiče mi již od dětství vštěpovali lásku a úctu k vlasti. Otec byl nadšený československý vlastenec, důstojník a ženil se v československé uniformě. Své zemi jsem sloužil celý život, ať mě vítá zavál kamkoliv.

7. 12. 2012 Tatínek byl heraldik a historik, autor několika historických knih a řady esejů, muž, který hovořil šesti jazyky a překládal, zejména z francouzštiny. Byl výtečný vypravěč a měl velký dar dětem dějiny zpřístupnit. Odchod z Čech nesl velmi těžce.

Přestal si například psát deník, který si jinak vedl každý den. „Není co psát,“ říkával. Každá pohlednice z Čech pro něj byla radost...

Uvědomuje si, že určitým handicapem by mohl být vyšší věk a věnuje se i svému zdravotnímu stavu:

(27)

10. 12. Můj doktor mi řekl: „Když se po padesátce probudíš bez bolesti, tak seš asi už mrtvej.“ Ještě něco cítím, tak je to dobré.

Obecně ale tento kandidát odmítá věnovat větší pozornost vlastní osobě: „Je to vždycky poněkud směšné, když kandidát sám sebe představuje, stařík má sám sebe chválit, ukázat se v nejlepším světle. To s odpuštěním nemůžete brát vážně, takže se sám sobě můžu smát,“ a snaží se představit jako člověk s výrazným smyslem pro humor:

(28)

22. 11. 2012 Někde o mně napsali, že jsem usnul ve stoje vedle Petra Nečase. No ono mně tam hrozně svítilo do očí, tak jsem je zavřel. Ale nejsem kůň, abych uměl spát ve stoje.

30. 11. 2012 Musím říci, že volebního boje si užívám. V poslanecké sněmovně usnu, poněvadž tam ty projevy nejsou k poslouchání, ale ve volebním boji neusínám. To je sranda.

7. 12. 2012 Peake ministryní obrany? To bych se divil stejně, jako kdybych byl já ustanoven šéfem baletu ND.

Karel Schwarzenberg mnohem častěji akcentuje přednosti celého českého národa a upozorňuje na morální hodnoty, které si prezidentská profese vyžaduje obecně:

(29)

16. 11. 2012 Prezident musí mít jasné postoje. Vráťm České republice respekt v Evropě i ve světě. Celý život jsem důsledně hájil a hájím zájmy a dobré jméno České republiky v zahraničí jak na politické, tak na hospodářské úrovni. Soustředím se na posílení postavení a vlivu České republiky v rámci EU, především v procesu rozhodování o jejím budoucím uspořádání. Pojem EU jako superstát je mi cizí. Budu se zasazovat o Unii, která je pro občany a ve které každý národ bude mít své důstojné postavení.

1. 1. 2013 Nesmíme zapomenout, že jsme byli vždycky a jsme nadále v zásadě velice zdatný a pilný národ. Zvládneme ty těžkosti, které jsou a které nepopírám, ale jsem přesvědčen, že uspějeme, a bude to dříve, než si myslíte. Vše nejlepší do nového roku.

Až na kritickou zmínku o novoroční amnestii se Karel Schwarzenberg vyhýbá komentářů na adresu svých politických odpůrců, o to více prostoru je věnováno příspěvkům podporujícím právě tohoto kandidáta. Jejich autoři jsou vybíráni velmi promyšleně a objevují se mezi nimi zejména známá jména z naší kultury:

(30)

4. 1. 2013 „V kontinuitě své celoživotní práce, svým chováním a celou svou osobností už hlavou státu vlastně je. Stačí ho jen zvolit.“ Jiří Mádl

5. 1. 2013 „Věřím Karlu Schwarzenbergovi, že se mu podaří vrátit českým zemím důstojné a respektované místo v politické kultuře západní Evropy i celého světa.“ Miloš Forman

„Karla Schwarzenbergera chci za prezidenta, protože jako jediný z kandidátů nebyl ani komunista, ani svazák, ani pionýr, ani jiskřička.“ Ivan Mládek

„Sice ne úplně dobře ovládá formální, pravopisnou stránku češtiny, ale o to více – a zejména více než jiní kandidáti – zvládá stránku obsahovou: co říká, má vždy hlavu a patu. A k tomu navíc – skoro vždy :-) se s tím dá souhlasit.“ Karel Oliva, ředitel Ústavu pro jazyk český Akademie věd

2.9 Miloš Zeman

Tento prezidentský kandidát měl štědře sponzorovanou kampaň a zřejmě nepředpokládal, že by mohl oslovit významnější podíl svých voličů právě v prostředí facebooku. Všechny jeho příspěvky mají celkový rozsah pouhé čtyři strany (podobně jako v případě Zuzany Roithové) a obvykle mají podobu velmi stručných oznámení.

Miloš Zeman se snaží prezentovat pouze jeden rys vlastní osobnostní struktury, a to inteligenci:

(31)

3. 12. 2012 Moje dnešní powerpointová prezentace má pouze dva slidy: Téma a poděkování. Inteligentní kandidát nepotřebuje berličky ve formě předepsaných textů od mediálních týmů, stejně tak inteligentní posluchač ocení více skutečných myšlenek a vlastní cestu prezentace. To vám nabízím.

Vlastní pozitivní obraz posiluje zmínkami o setkáních se známými osobnostmi, neobjevují se zde ale jejich pozitivní hodnocení kandidáta:

(32)

8. 11. 2012 V kanceláři prezidentského kandidáta Miloše Zemana dnes čestný předseda ČSSD Valtr Komárek vyjádřil podporu Zemanově prezidentské kandidatuře. Miloš Zeman mu za tuto podporu poděkoval a vyjádřil přání o další spolupráci.

Vlastní image politika voleného pouze staršími občany si vylepšuje „odkazem“ na slova jednoho z účastníků předvolební diskuse:

(33)

18. 12. 2013 Fotka z mé dnešní besedy s občany v Domě techniky v Pardubicích. Přišla se na mě podívat i spousta mladých a pobavili mě, když jsem po jedné své odpovědi zaslechl: „Ty jo, on nevypadá, ale je fakt hustej!“

Mezi kritizovanými odpůrci se příznačně pro tohoto kandidáta neobjevují pouze politikové, ale také představitelé tisku:

(34)

23. 11. 2012 Vyjádření Miloše Zemana: „S pobavením jsem zaznamenal další kampaň německého deníku MF Dnes proti straně SPOZ a lituji toho, kdo za tuto kampaň vyhodil peníze. Mohu pouze opakovat, že všechny sponzorské dary jsou podle informací pokladníka SPOZ řádně podloženy darovacími smlouvami a mohu také opakovat, že německý deník nebude určovat, kdo má být příštím českým prezidentem.“

27. 11. 2012 „Investice do vzdělání a vědy jsou neefektivnějšími investicemi, které se bohužel projevují až se značným časovým zpožděním. Takže populističtí politici, kteří myslí jen na horizont nejbližších voleb, je často podceňují. Vzdělání by mělo být dostupné bez ohledu na majetkovou úroveň studentů. Neschopní studenti by však měli být ze studia vytlačováni penalizačními poplatky, které by posléze byly příjmy vysokých, případně středních škol.“

Závěr

Politici při komunikaci zaměřené zejména na přesvědčování, ovlivňování a získávání budoucích voličů užívají všech dostupných médií a kanálů, nový prostor jim při tom poskytují i nejmodernější komunikační technologie. Práce s autentickým jazykovým materiálem ukázala, že možnost oslovit potenciálního voliče v médiu navozujícím pocit soukromí a falešné intimity vede k vědomému posilování dojmu známosti, blízkosti a familiarity politika. Prezidentští kandidáti na svých facebookových profilech vědomě vytvářejí takový obraz vlastní pozitivní tváře, o kterém se domnívají, že bude předpokládaným adresátem kladně hodnocen, přičemž vždy akcentují jistou složku vlastní osobnostní struktury. Součástí těchto přijatých komunikačních strategií je pak také výběr jazykových prostředků blízkých předpokládanému adresátovi.

Literatura

- BRADOVÁ, Eva (2005). *Od lokálních mítinků k politickému marketingu: Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- BRADOVÁ, Eva – ŠARADÍN Pavel (2006). Volební kampaně v ČR a volby 2006: Amerikanizace kampaní? In: *Parlamentní volby 2006 a česká politika*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, s. 228–250.
- BRADOVÁ, Eva – ŠARADÍN, Pavel (2005). Profesionalizace volebních kampaní a politický marketing. In: *Politologica 5: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 37–52.
- BROWN(OVÁ), Penelope – LEVINSON, Stephen, C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambrige: Cambrige University Press.
- CULPEPER, Jonathan (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*, roč. 25, s. 349–367.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá – HOFFMANNOVÁ, Jana, eds. (2011). *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia.
- GOFFMAN, Erving (1967). *Interaction Ritual*. Chicago: Aldine Publishing.
- HIRSCHOVÁ, Milada (2006). *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta.
- HIRSCHOVÁ, Milada (2009). Vhodnost (appropriateness) jako pragmatická kategorie. In: ULIČNÝ, Oldřich, ed. *Eurolingua & Eurolitteraria 2009*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, s. 9–16.
- HIRSCHOVÁ, Milada (2010). Nezdvěřilost jako pragmalingvistický fenomén. *Linguistica Brunensia*, sv. 58, č. 1–2, s. 273–285.
- KOLLMANNOVÁ KASL, Denisa (2012). *Zveřejněné soukromí. Utváření obrazu soukromého života politiků v médiích*. Praha: CDK.
- MATUŠKOVÁ, Anna (2009). Politika a komunikace: Krátká poznámka o tom, jak je důležité umět komunikovat v dnešní politice. In: *Efektivní politická komunikace*. Praha: Evropské hodnoty, s. 7–12.
- MÜLLEROVÁ, Olga – HOFFMANNOVÁ, Jana – SCHNEIDEROVÁ, Eva (1992). *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H + H.
- SPENCER-OATEY(OVÁ), Helen (2007). Theories of identity and the analysis of face. *Journal of Pragmatics*, roč. 39, 2007, s. 639–656.

Identity constructing at Facebook profiles of the presidential candidates

The author's main focus in the presented paper was to explore communication strategies used by the presidential candidates in their pre-election campaigns run at their Facebook profiles. The efforts aimed to create a positive self-image of each politician and dishonour their political rivals have become a natural part of the political competition in the pre-election time. Thus the author's attention was driven towards the means used by politicians to negotiate their own positive

face as well as the means used within communication acts threatening the face of their political competitors.

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
Křížkovského 10
77180 Olomouc
jindriska.svobodova@upol.cz